

WETENSCHAP

Kun je meten

of een dier gelukkig is?

Geluk kan heel veel betekenen. Van winnen bij de lotto tot een emotie die hoort bij tevreden zijn met de huidige leefomstandigheden. Dat laatste is wat wij voelen bij het houden van dieren en wat we ook graag zouden willen dat onze dieren zo voelen. Je wilt immers niet dat jouw plezier met het houden van dieren ten koste van dat dier gaat.

TEKST: GERRIT HOFSTRA | FOTO'S: JANAN LAGERWALL, CHEWY EN ERIC WARD

Dat brengt ons op de vraag of dieren geluk, of emoties in het algemeen kunnen voelen. Hoewel wij als dierenliefhebbers die vraag natuurlijk zonder enige aarzeling met 'ja' zullen beantwoorden (zeker voor zoogdieren en vogels), is de wetenschap daar wat meer verdeeld over. Een van de eerste wetenschappelijke onderzoekers van diergedrag was Burrhus Skinner die dieren als zuivere impuls-responsmachines zag. Jij gaf een impuls en het dier reageerde daar op een volledig voorspelbare manier op; het dier als een soort robot. Emoties pasten absoluut niet in dat beeld.

DIEREN EN EMOTIE

In die tijd kwam de gedachte op dat het voor het fokken van (laboratorium)aapjes veel efficiënter zou zijn om de diertjes direct bij de moeder weg te halen. Geen risico van overdracht van ziektes en de moeder kan meteen weer voor de fok gebruikt worden, zo was de redenering. Kortom: alleen maar voordelen. Het bleek geen succes. De aapjes overleefden wel, maar waren psychisch volkomen gestoord. Blijkbaar was er meer nodig dan warmte en voedsel om gezond op te kunnen groeien.

De Amerikaanse psycholoog Harry Harlow heeft daar nog veel (tegenwoordig gelukkig absoluut niet meer toelaatbare) experimenten mee gedaan waaruit onder meer bleek dat aapjes de voorkeur geven aan een zachte stoffen nepmoeder boven een nepmoeder van gaas, ook als alleen de gaasmoe-der eten geeft. Blijkbaar was er voor apen toch iets belangrijker dan alleen voedsel en warmte. Daarmee kwamen de eerste officiële barstjes in de (wetenschappelijke) visie dat dieren geen gevoelens of emoties konden hebben, al waren die barstjes nog negatief (dieren kunnen last hebben van het ontbreken van sociaal contact), en vooral gericht op apen, de dieren van wie de hersenen het meest overeenkomen met die van de mens. Voor de overige dieren werd (en wordt) nog

steeds getwijfeld over vage zaken als *emotie* en zelfs over zaken als *pijn kunnen ervaren*.

Is jouw hond gelukkig? Natuurlijk, we kennen onze dieren en we zien aan ze dat ze plezier in het leven hebben. Maar ja: leg maar eens uit hoe je dat ziet en klopt jouw interpretatie wel? En hoe zit het met de goudvis? Is die blij? Dieren zijn best wel verschillend van mensen en we kunnen ze nu eenmaal niet vragen of ze gelukkig zijn. Of nou ja, we kunnen het wel vragen, maar we zullen geen antwoord krijgen. Toch is het best een belangrijke vraag. Als dieren ongelukkig zouden worden van de hobbyhouderij, zet dat onze hobby wel in een vreemd licht.

IS DIERGELUK TE METEN?

Ik weet niet of je kunt meten of een dier gelukkig is, maar we kunnen wel iets dat daar heel dichtbij ligt. We kunnen

Dat is iets waar jij als huisdierenprofessional op kunt inspelen en waarvan ik denk dat dat nog veel te weinig gebeurt.”

namelijk meten of een dier optimistisch of pessimistisch is. En dat ligt natuurlijk heel dicht bij geluk. Redelijkerwijze kun je stellen dat als een dier optimistisch is, dat hij zich dan goed kan aanpassen aan de situatie waarin hij leeft en dat geeft toch een goede indicatie voor een gelukkig leven. Maar goed, hoe meet je nu of een dier gelukkig is, en kan dat ook thuis?

Tijdens een onlangs gehouden lezing gaf de Amerikaans-Nederlandse bioloog Frans de Waal een heel mooie

techniek om te meten of een dier op dat moment optimistisch of pessimistisch is. Eerst leer je Minoes dat een bepaalde toon iets fijns betekent, bijvoorbeeld een snoepje of even spelen met een hengelje of een kunstmuis, en daarna op een duidelijk andere toon iets vervelends, bijvoorbeeld wat water uit de plantensproeier, een vervelend luchtje of een hard geluid (we moeten het natuurlijk

niet te vervelend maken). Vervolgens ga je kijken hoe Minoes reageert op een toon die daar precies tussenin zit. Optimistisch: Minoes komt blij op je af voor het snoepje of spelletje. Pessimistisch: Minoes loopt weg in anticipatie op de plantensproeier. En dit lukt niet alleen bij katten. Ook bij bijen kun je dergelijke proefjes doen, wat een aanwijzing is dat bijen wellicht ook een vorm van emotie kennen. Denk daar maar eens aan de volgende keer wanneer je een mug doodslaat in de slaapkamer.

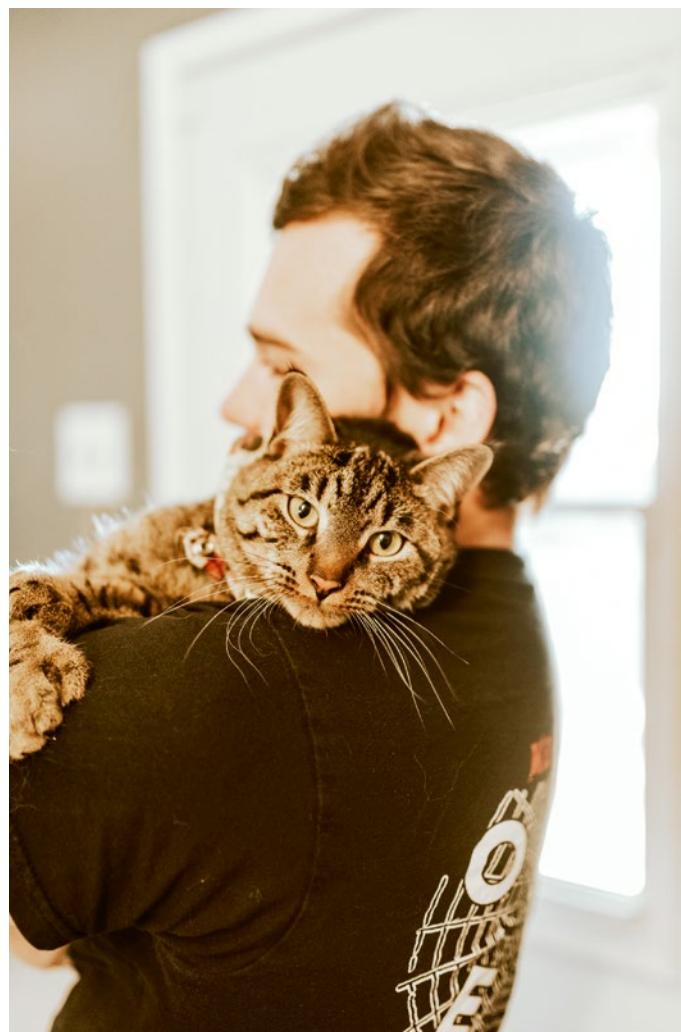
Dus voor alle twijfelaars of onze dieren wel gelukkig zijn: we kunnen het meten. Maar wat betekent die uitslag? Bij de bijen werden de dieren voor de test in een potje gedaan en even geschud. Daar werden ze redelijk pessimistisch van, maar dat is natuurlijk wel een meting van hun gevoel over de laatste paar minuten. Toch is er wel degelijk een verband te leggen met de houderijomstandigheden. Bij varkens is aangetoond dat ze optimistischer werden van verrijking.

VERRIJKING

Naast een goede basisverzorging heeft elk dier ook extra's nodig om goed te functioneren en gelukkig te zijn. Voor

Drs. **Gerrit Hofstra** is adjunct-secretaris wet- en regelgeving levende dieren en planten bij Dibevo, heeft een zetel in de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) en is lid van de commissie van deskundigen van het Dierbaar-keurmerk. Met zijn wetenschappelijke achtergrond en zijn parate kennis over dieren en wet- en regelgeving is hij de man bij uitstek om Dibevo-leden bij te staan met import- en exportvragen en Dibevo te vertegenwoordigen in Den Haag en Brussel.

een kat kan dat een bankstel zijn, eventueel te vervangen door een krabpaal, voor een papegaai een voerpuzzel en voor een konijn een hooibal. Dat is iets waar jij als huisdierenprofessional op kunt inspelen en waarvan ik denk dat dat nog veel te weinig gebeurt. Zowel qua dierwelzijn als qua omzet is daar nog veel te winnen. Wijs mensen die papegaaienvoer kopen eens op de voerpuzzels die je hopelijk ook in de winkel hebt, en vooral: leg uit dat verrijking ook betekent het afwisselen van dingen om mee bezig te zijn.

Natuurlijk verkoop jij geen goudvissenkom, tenminste, niet om daar vissen in te houden. Ik maak me niet veel zorgen om het geluk van de waterplanten die je daarin plaatst (misschien is dat wel een vooroordeel van mij; er is ook gebleken dat bomen elkaar kunnen waarschuwen voor vegetariërs), maar een kaal aquarium is voor veel vissen ook niet ideaal. Hoe slimmer een dier is, hoe meer je het dier bezig moet houden en dus hoe meer je aan het afwisselen van verrijking moet doen. Maar dit mag nooit een reden zijn om dieren die wellicht minder slim zijn, in een prikkelarme omgeving te houden waarin ze te weinig kunnen doen. ←